

Sygn. akt **XXVIII C 22887/22**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **9 maja 2024 roku**

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia del. Michał Maj

Protokolant: sekretarz sądowy Julia Kraszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu **9 maja 2024 roku** w W.

sprawy z powództwa **P. S. i J. S.**

przeciwko **Bankowi (...) S.A. z siedzibą w G.**

o zapłatę

1. zasądza od pozwanego na rzecz powodów:

a. kwotę **182.618,93 zł (sto osiemdziesiąt dwa tysiące sześćset osiemnaście złotych 93/100)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia **11 lipca 2023 roku** do dnia zapłaty,

b. kwotę **6.750 CHF (sześć tysięcy siedemset pięćdziesiąt franków szwajcarskich)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia **11 lipca 2023 roku** do dnia zapłaty,

2. oddala powództwo w pozostałej części,

3. zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od pozwanego na rzecz powodów kwotę **4.647 zł (cztery tysiące sześćset czterdzieści siedem złotych)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

Sygn. akt **XXVIII C 22887/22**

UZASADNIENIE

Strona powodowa (dalej także jako: kredytobiorca, konsument) w ostatecznie sformułowanym żądaniu (k. 550) wniosła o zasądzenie od pozwanego kwot 182.618,93 zł i 6.750 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

Pozwany wniosł o oddalenie powództwa.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 23.10.2009 r. została zawarta umowa kredytu nr (...), na podstawie której (...) Bank S.A.(poprzednik prawny pozwanego) udzielił stronie powodowej kredytu w kwocie 197.235,84 zł na okres 240 miesięcy w celu sfinansowania zakupu lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w W. przy ul. (...).

Kredyt był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej (indeks L3).

Kredyt był indeksowany kursem CHF (§ 1 ust. 1 zdanie pierwsze).

W dniu wypłaty saldo jest wyrażone w walucie do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty do której indeksowany jest kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez

(...) Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17, następnie saldo walutowe przeliczane jest dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty do której indeksowany jest kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17 (§ 1 ust. 1 zdanie trzecie).

Każdorazowo wypłacona kwota złotych polskich zostanie przeliczona na walutę do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty kredytu podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez bank (§ 7 ust. 2 zdanie trzecie).

Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę, będzie następować według kursu sprzedaży waluty do której jest indeksowany Kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. obowiązującego w dniu wpływu środków do banku” (§ 10 ust. 8).

Kredytobiorca oświadcza, że znane jest mu ryzyko występujące przy kredytach indeksowanych kursem waluty obcej, wynikające ze zmiany kursu waluty obcej, do której jest indeksowany kredyt, w stosunku do złotych polskich. Oświadcza ponadto, że został poinformowany, że w przypadku wzrostu kursu waluty indeksacji kredytu w stosunku do złotych polskich, nastąpi odpowiedni wzrost jego zadłużenia w złotych polskich wobec banku z tytułu zaciągniętego kredytu oraz wzrost wysokości raty kredytu wyrażonej w złotych polskich, co może spowodować, że ustanowione prawne zabezpieczenie stanie się niewystarczające, a zdolność kredytobiorcy do obsługi kredytu ulegnie pogorszeniu (§ 11 ust. 5).

Kredytobiorca oświadcza, że znany mu jest wpływ zmian różnicy pomiędzy kursem kupna sprzedaży i kursem kupna waluty indeksacji kredytu na wysokość salda i rat kredytu oraz poziom obciążenia jego spłatą w przypadku kredytów, w których wypłata lub spłata oparta jest na takich kursach zgodnie z § 1 lub § 10 (§ 11 ust. 6).

Do rozliczania transakcji wypłat i spłat Kredytów stosowane są odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku obowiązujące w dniu dokonania transakcji (§ 17 ust. 1). Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna ustalona decyzją banku (§ 17 ust. 2). Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży ustalona decyzją banku (§ 17 ust. 3). Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich na stronie internetowej NBP (www.nbp.pl) poprzednim roboczym skorygowane o marże kupna sprzedaży (...) Banku S.A. (§ 17 ust. 4). Marże kupna i sprzedaży opisane w ust. 2 i 3 ustalane są raz na miesiąc decyzją banku. Wyliczenie ww. marż polega na obliczeniu różnicy pomiędzy średnimi kursami złotego do danych walut ogłoszonymi w tabeli kursów średnich NBP w przedostatnim dniu roboczym miesiąca poprzedzającego okres obowiązywania wyliczonych marż, a średnią arytmetyczną kursów kupna/sprzedaży stosowanych do transakcji detalicznych z pięciu banków na ostatni dzień roboczy miesiąca poprzedzający okres obowiązywania wyliczonych marż. Ww. banki to: (...) S.A., (...) S.A., Bank (...) S.A., (...) Bank S.A. i (...) S.A. Marże kupna i marże sprzedaży oraz zasady ich ustalania mogą ulegać zmianom. Zmiany zasad opisanych w niniejszym paragrafie są uzależnione od rozpiętości kursów kupna i sprzedaży waluty kredytu na wyniku walutowym, rodzaju finansowania działalności banku, wielkości udziału ww. banków w runku transakcji walutowych oraz ryzyka walutowego. Zmiany zasad opisanych w niniejszym paragrafie nie wymagają zmiany postanowień umowy (§ 17 ust. 5). Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku określone są przez Bank po godz. 15.00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) Banku S.A. ([www.\(...\)](http://www.(...)))” (§ 17 ust. 6).

Dowód: umowa – k. 10-17.

Zawarcie powyższej umowy zostało poprzedzone złożeniem przez stronę powodową zaakceptowanego przez bank wniosku o udzielenie kredytu w kwocie 197.235,84 zł, w walucie CHF.

Ponadto strona powodowa podpisała oświadczenie, że w procesie wnioskowania o udzielenie kredytu indeksowanego kursem waluty obcej pracownik banku przedstawił jej ofertę kredytu hipotecznego nieindeksowanego kursem waluty obcej (tj. w złotych polskich), a wybór kredytu indeksowanego kursem waluty obcej nastąpił z pełną świadomością ryzyk związanych z zaciągnięciem tego rodzaju zobowiązania a w szczególności ryzyka zwiększenia salda zadłużenia i kwoty raty kredytu w wyniku zmian kursu waluty, do którego indeksowany jest kredyt i ryzyka zwiększenia obciążenia spłatą kredytu w wyniku zmian spreadu walutowego (tj. różnicy między kursem sprzedaży a kursem kupna ustalonym przez bank). Załączniki do tego oświadczenia stanowiły wykres kursu CHF/PLN za lata 2003-2009 i symulacja obrazująca skutki wzrostu tego kursu na wysokość raty – z 1.231 PLN do 2.235 PLN.

Dowód: wniosek – k. 182-187, oświadczenie – k. 189-191.

W dniu 12.06.2018 r. strony zawarły aneks do umowy kredytu, którym czas trwania umowy został przedłużony do dnia 12.11.2036 r..

Dowód: aneks – k. 18-19.

Kredyt został uruchomiony kwotą 197.235,84 zł. W okresie od dnia 11.12.2009 r. do dnia 29.04.2022 r. bank pobrał łącznie kwoty 379.854,77 zł i 6.750 CHF tytułem rat kredytu.

Dowód: zaświadczenie – k. 20-22, 205-279, 556-559.

W dniu 20.07.2022 r. powodowie złożyli wobec pozwanego pismo zawierające ich oświadczenie o potrąceniu wierzytelności powodów o zwrot równowartości uiszczonych przez nich rat kredytu w kwocie 379.854,77 zł z wierzytelnością pozwanego o zwrot równowartości kapitału kredytu w kwocie 197.235,84 zł.

Dowód: wezwanie wraz z potwierdzeniem nadania - k. 560-561.

W dniu 17.04.2023 r. stronie powodowej zostało doręczone pismo, w którym pozwany oświadczył, że korzysta z prawa zatrzymania do czasu zafiarowania przez stronę powodową świadczenia wzajemnego banku w kwocie 190.000 zł tytułem wypłaconego i wykorzystanego kapitału kredytu albo zabezpieczenia roszczenia o jego zwrot.

Dowód: oświadczenie wraz z potwierdzeniem nadania i odbioru - k. 589-594.

Strona powodowa zna, rozumie i akceptuje skutki stwierdzenia nieważności umowy oraz nie zgadza się na utrzymanie w mocy zawartych w umowie niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: oświadczenie – k. 547.

Celem kredytu było uzyskania środków na zakup lokalu mieszkalnego przeznaczonego na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych kredytobiorców. Nieruchomość ta nie była wykorzystywana do prowadzenia działalności gospodarczej. Postanowienia umowy kredytu dotyczące powiązania z kursem waluty obcej i sposobu przeliczeń kursowych nie zostały indywidualnie uzgodnione przez strony. Przed zawarciem umowy przedstawiciel banku nie udzielił informacji, jak sposób bank ustala wysokość kursów walut obcych i spreadu, jak ryzyko kursowe związane z kredytem przekłada się na wysokość rat i zadłużenia kredytobiorców, ale przedstawił historyczny wykres kursu CHF/PLN za lata 2003-2009. Kredytobiorcy zorientowali się, że umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne w 2019 r. Kredytobiorcy znają, rozumieją i akceptują skutki stwierdzenia nieważności umowy oraz nie zgadzają się na utrzymanie w mocy zawartych w umowie niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: przesłuchanie stron – k. 528-530.

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły wymienione dokumenty, których treść ani autentyczność nie była kwestionowana przez strony, oraz zeznania strony powodowej, które były spójne, logiczne, konsekwentne i pobawione

sprzeczności oraz znajdowały potwierdzenie w pozostałych dowodach. Powyższe dowody były wystarczające dla oceny stanowisk i żądań stron, a pozostałe dowody nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Dowód z opinii biegłego został pominięty, ponieważ rozpoznanie sprawy nie wymagało wiadomości specjalnych (art. 278 § 1 k.p.c.).

Zeznania świadka E. C. (k. 377-380) były nieprzydatne dla ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, ponieważ świadek nie znał żadnych okoliczności zawarcia umowy, natomiast ogólne informacje dotyczące zawierania podobnych umów oraz funkcjonowania pozwanego banku nie miały istotnego znaczenia dla sprawy. To samo dotyczy zeznań świadka I. W. (k. 394-396). Również świadek K. K., choć brał udział w zawarciu umowy kredytu, której dotyczy sprawa, nie był w stanie wskazać żadnych faktów związanych z okolicznościami zawarcia tej umowy (k. 435-436, 509).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne.

Status konsumenta.

Dowody przeprowadzone w sprawie nie budzą wątpliwości co do tego, że umowa kredytu wiąże się z działalnością gospodarczą pozwanego, a zarazem brak jest takiego związku w przypadku kredytobiorcy, a zatem należy go uznać za konsumenta (art. 22¹ k.c.).

Indywidualne uzgodnienia.

Ciężar dowodu, że postanowienia umowy wprowadzające powiązanie kredytu z kursem CHF i określające sposób przeliczeń kursowych zostały indywidualnie uzgodnione, spoczywał na banku (art. 385¹ § 4 k.c.), który temu ciężarowi nie sprostał - nie można bowiem uznać „wyboru waluty” kredytu przez konsumenta za negocjacje, skoro sprowadza się to jedynie do zatwierdzenia jednej z kilku możliwości oferowanych przez bank, zaś sam sposób przeliczania kursów walut był ustalany jednostronnie przez bank.

Klauzula ryzyka kursowego.

Klauzula ryzyka kursowego (§ 1 ust. 1 zdanie pierwsze umowy w zakresie wprowadzającym indeksację kredytu kursem CHF) określa główne świadczenie umowy kredytu, a zarazem została sformułowana w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.). Bank przedstawił stronie powodowej historyczny wykres kursu CHF/PLN za poprzednie 6 lat, w których wahania tego kursu sięgały 50%, a ponadto przedstawił symulację potencjalnego wzrostu rat kredytu o niemal 100%. Zdaniem Sądu takie informacje były wystarczające, aby uświadomić potencjalne skutki zrealizowania się ryzyka kursowego konsumentowi. Wobec tego Sąd uznał, że w realiach niniejszej sprawy nie można uznać klauzuli ryzyka kursowego za niejednoznaczną, ani przyjąć, że kształtuje ona prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Klauzule przeliczeniowe.

Klauzule przeliczeniowe (§ 1 ust. 1 zdanie trzecie, § 7 ust. 2 zdanie trzecie, § 10 ust. 8, § 17 ust. 1-4 umowy) nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.), tj. prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG), ponieważ ich treść nie pozwala na stwierdzenie, w jaki sposób pozwany bank ustala kurs CHF dla celu wykonania umowy kredytu, a także kształtują one prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.).

Po pierwsze, klauzule przeliczeniowe dawały pozwanemu bankowi swobodę w sposobie kształtowania wysokości kursu waluty obcej. W rezultacie bank w oparciu o klauzule przeliczeniowe uzyskał rzeczywistą możliwość kształtowania wysokości świadczeń kredytobiorcy (wysokość rat kredytu) i własnych (wysokość kwoty kredytu)

wypłaconej w PLN), co jest w oczywisty sposób sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta. Powyższa ocena pozostaje aktualna również po uwzględnieniu okoliczności, że swoboda kształtowania kursów walut obcych przez bank nie była całkowita, lecz posiadała ograniczenia. Mianowicie zgodnie z § 16 umowy, kursy stosowane przez bank były kursami średnimi NBP skorygowanymi o marżę pozwanego banku, która była wyliczana jako średnia arytmetyczna marż stosowanych przez pięć innych banków wskazanych z nazwy. Jednak wbrew pozorom powyższe postanowienie umowne nie pozwalało na jednoznaczne ustalenie wysokości marży pozwanego banku. Mianowicie umowa wskazuje tylko na dzień, z którego miały być pobierane marże innych banków, ale nie określa konkretnej godziny, tymczasem wysokość kursów walut każdego z banków ulegała zmianom w ciągu dnia, co oznacza, że pozwany posiadał swobodę wyboru, który konkretnie kurs (z jakiej godziny) wybierze w celu wyliczenia marży. Co więcej, umowa nie precyzuje co należy rozumieć przez kursy walut obcych stosowane do „transakcji detalicznych”, a okoliczność ta ma istotne znaczenie, ponieważ banki stosowały różne kursy walut do transakcji gotówkowych, bezgotówkowych, dewizowych, hipotecznych itd., a zatem również w tym zakresie pozwany posiadał swobodę wyboru kursu, który miał zostać zastosowany do wyliczenia marży. Podsumowując, swoboda pozwanego w doborze danych służących do wyliczenia marży i w konsekwencji wysokości kursu waluty obcej była tak daleko idąca, że uzasadniała ocenę, że § 17 ust. 5 umowy kształtuje prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Po drugie, postanowienia § 17 umowy stanowiły niedozwolone postanowienie umowne również z tej przyczyny, że w oparciu o te postanowienia kredytobiorca został obciążony koniecznością pokrywania kosztów spreadu, pomimo że koszty te nie odpowiadały żadnej usłudze świadczonej przez bank na rzecz klienta. W rzeczywistości bowiem bank nie dokonywał żadnych transakcji walutowych z klientem, to jest nie wymieniał waluty polskiej na walutę obcą ani na odwrót. Przeliczenia kursowe miały wyłącznie księgowy charakter i służyły jedynie do ustalenia wysokości świadczeń stron, które były spełniane wyłącznie w PLN, a nie w walucie obcej. W rezultacie brak było uzasadnienia do pobierania przez bank wynagrodzenia (spreadu) za dokonywanie powyższych przeliczeń. Tym samym zastrzeżenie takiego wynagrodzenia (w postaci marży kupna/sprzedaży pozwanego banku) kształtuje prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Sąd dokonał oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy.¹ Tym samym dla powyższej oceny nie miały żadnego znaczenia okoliczności takie jak sposób wykonywania umowy, wieloletnie wykonywanie umowy przez kredytobiorcę bez żadnych zastrzeżeń, faktyczny sposób ustalania wysokości kursów waluty obcej przez bank i ich relacja do innych kursów występujących na rynku, późniejsze zmiany regulaminu pozwanego banku, późniejsze zmiany stanu prawnego (w szczególności wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw) czy kwestia ewentualnego zawarcia przez strony aneksu do umowy kredytu upoważniającego kredytobiorcę do spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych nie miało znaczenia, że wybór kredytu powiązanego z kursem waluty obcej pozwalał kredytobiorcy na skorzystanie z niższego oprocentowania (LIBOR CHF).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta, zatem brak jest podstaw do modyfikacji tych postanowień lub uznania, że nie wiążą one konsumenta jedynie w pewnym zakresie ani uzupełnienia powstałej po tych postanowieniach „luki” jakkolwiek treścią, w tym w szczególności przepisami prawa krajowego. Odmienne zapatrywanie byłoby sprzeczne z brzmieniem oraz celem przepisów art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.² Przede wszystkim zaś uzupełnienie umowy przepisem prawa krajowego nie może mieć miejsca w sytuacji, w której usunięcie z umowy nieuczciwego warunku prowadzi do jej nieważności, która jest akceptowana przez konsumenta,³ zaś w niniejszej sprawie kredytobiorca nie zgodził się na obowiązywanie umowy z nieuczciwymi warunkami ani na uzupełnienie jej treści przepisem prawa krajowego, natomiast wyraził zgodę na stwierdzenie nieważności umowy, będąc świadomym wynikających z tego konsekwencji. Co więcej, przepisem krajowym służącym uzupełnieniu treści umowy nie mogłyby być art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24.01.2009 r., ponieważ jest on przepisem prawa krajowego o charakterze ogólnym, który nie ma zastosowania konkretnie do umów zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem⁴, a ponadto ma on zastosowanie tylko „jeżeli przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej” (art. 358 § 1 k.c.), a zatem nie dotyczy on zobowiązań

wynikających z umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, w której świadczenia zostały oznaczone w walucie polskiej, natomiast w walucie obcej jest wyrażane tylko saldo zadłużenia.

Należy także wskazać, że sprzeczne z art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c., stosowanym z uwzględnieniem art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG byłby zabieg określany jako „redukcja utrzymująca skuteczność” polegający na przyjęciu, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są tylko fragmenty postanowień zawartych w § 17 umowy, tj. „minus marża kupna” (§ 17 ust. 2), „plus marża sprzedaży” (§ 17 ust. 3), „skorygowane o marże kupna sprzedaży (...) Banku S.A.” (§ 17 ust. 4), w efekcie czego postanowienia umowy odsyłałyby wyłącznie do tabeli kursów średnich NBP. Mianowicie wspomniane przepisy nie pozwalają na uznanie za niedozwolone postanowienie umowne tylko części postanowienia umownego, przez co jego usunięcie skutkuje zmianą treści postanowienia umowy.⁵ W szczególności należy podkreślić, że Trybunał Sprawiedliwości w wyroku dotyczącym umowy o tożsamej treści stwierdził, że „Jedynie gdyby element klauzuli indeksacyjnej rozpatrywanego w postępowaniu głównym kredytu hipotecznego dotyczący marży Banku (...) stanowił zobowiązanie umowne odrębne od innych postanowień umownych, które mogłoby być przedmiotem zindywidualizowanego badania jego nieuczciwego charakteru, sąd krajowy mógłby go usunąć”.⁶ Tymczasem fragmenty postanowień umownych określające marże kupna/sprzedaży nie mogą stanowić zobowiązań umownych odrębnych od innych postanowień umownych. Mianowicie marża dodawana/odejmowana od kursu średniego NBP ze swojej istoty nie posiada samoistnego bytu – stanowi jeden z komponentów bankowego kursu waluty obcej. Wobec tego nie jest możliwe uznanie za niedozwolone postanowienie umowne „samej marży”, ponieważ stanowi ona tylko część postanowienia umownego, określającego kurs waluty stosowany przez bank. Wobec tego nie jest możliwe usunięcie z postanowień zawartych w § 17 umowy tylko odesłań do marży banku i pozostawienie kursu średniego NBP, ponieważ stanowiłoby to niedopuszczalną ingerencję w treść umowy. Dlatego też za niedozwolone postanowienia umowne uznane zostały wszystkie klauzule przeliczeniowe w całości, a nie tylko ich część odnosząca się do marży banku. Z podanych przyczyn Sąd nie podziela stanowiska, że „postanowienie umowne dotyczące marży banku w odniesieniu do ustalania kursu franka szwajcarskiego ma charakter samodzielny, co pozwala na eliminację jedynie elementu odnoszącego się do modyfikacji średniego kursu NBP marżą banku.”⁷

Klauzule przeliczeniowe określają świadczenia główne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., ponieważ nie tylko samo powiązanie kredytu z walutą obcą, ale również sposób dokonywania przeliczeń kursowych koniecznych do realizacji takiej umowy określają samą istotę umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Uznanie tych klauzul za niedozwolone postanowienia umowne skutkuje nieważnością całej umowy kredytu⁸ (art. 58 § 1 k.c.), ponieważ skoro określają one sposób wykonania umowy kredytu, to bez nich nie jest wiadomo, jak ta umowa ma być wykonywana, a zatem umowa ta po wyłączeniu z niej klauzul przeliczeniowych nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG).

Bezwzględna nieważność umowy.

Brak jest podstaw do uznania umowy kredytu za bezwzględnie nieważną. Zawieranie umów kredytu powiązanych z walutą obcą (indeksowanych i denominowanych) jest i było dopuszczalne w świetle art. 353¹ k.c. i art. 69 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy. Treść umowy nie naruszała także zasady nominalizmu (art. 358 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 23.01.2009 r.), skoro kredytu udzielono w walucie polskiej, zaś CHF stanowił jedynie walutę indeksacji. Jak wyjaśniono wcześniej, postanowienia umowne obciążające kredytobiorcę nieograniczonym ryzykiem kursowym oraz dające bankowi całkowitą swobodę w kształtowaniu kursu waluty obcej stanowią niedozwolone postanowienia umowne (art. 385¹ § 1 k.c.), co wyłącza możliwość uznania ich za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) lub sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej (art. 353¹ k.c.).⁹

Świadczenie nienależne.

Nieważność umowy kredytu ex tunc oznacza, że wszystkie świadczenia spełnione na jej podstawie stanowią świadczenia nienależne (condictio sine causa) podlegające zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c.

Natomiast fakt, że bankowi przysługuje wobec kredytobiorcy analogiczne roszczenie sam z siebie nie może uzasadniać oddalenia powództwa kredytobiorcy o zapłatę na podstawie art. 411 pkt 2 lub 4 k.c.¹⁰ Nie zachodzą także przesłanki do zastosowania art. 409 k.c. lub art. 5 k.c.

Strona powodowa uiszczyła wobec pozwanego łącznie kwotę 379.854,77 zł i 6.750 CHF tytułem spłaty rat kredytu w okresie objętym żądaniem pozwu, następnie potrąciła wierzytelność o zwrot tej kwoty z wierzytelnością pozwanego w kwocie 197.235,84 zł. Oświadczenie o potrąceniu było w świetle art. 498 § 1 k.c. i 499 k.c. skuteczne, a zatem obie wierzytelności umarzyły się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej (art. 498 § 2 k.c.), czyli kwot 182.618,93 zł i 6.750 CHF, które wobec tego zasądzono od pozwanego na rzecz powodów.

Sposób zasądzenia świadczenia.

Należność zasądzono na rzecz powodów będących małżonkami do ich majątku wspólnego. Jak słusznie wskazuje się w literaturze, „Poprawną formułą jest więc tutaj „zasądzenie świadczenia na rzecz powodów”; bez zastosowania konstrukcji zasądzenia solidarnego, ale też bez rozdzielania świadczenia na części przypadające każdemu z małżonków. Jest zaś oczywistością, że zasądzone na rzecz obojga małżonków świadczenie wejdzie, po jego wyegzekwowaniu, do majątku wspólnego małżonków; stanowiącego przedmiot wspólności łącznej.”¹¹

Przedawnienie.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego przedawnia po upływie wynikającego z art. 118 k.c. terminu 6 lat na koniec roku kalendarzowego (10 lat co do roszczenia o zwrot świadczeń spełnionych przed dniem 9.07.2018 r., zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw). Termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie umowy kredytu, która jest nieważna bądź zawiera niedozwolone postanowienia umowne rozpoczyna bieg z dniem, w którym konsument dowiedział się (lub przy zachowaniu należytej staranności powinien był się dowiedzieć) o tym, że umowa jest nieważna lub że zawiera niedozwolone postanowienia umowne.¹² a z przeprowadzonych dowodów wynika, że miało to miejsce najwcześniej w 2019 r. Wobec tego w tym roku rozpoczął się bieg terminu przedawnienia (art. 120 § 1 k.c.) roszczenia kredytobiorcy o zapłatę, który nie upłynął jeszcze w dniu złożenia pozwu, kiedy to doszło do przerwania biegu tego terminu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Tym samym roszczenie strony powodowej nie jest przedawnione.

Odsetki.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego stanowi roszczenie bezterminowe, a zatem staje się wymagalne po wezwaniu do zapłaty (art. 455 k.c.). Jednocześnie skuteczność dochodzenia zwrotu powyższego świadczenia przez konsumenta nie może być uzależniona od złożenia przez niego oświadczenia, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy nieuczciwych warunków umownych i wyraża zgodę na uznanie umowy za nieważną.¹³ Wezwanie do zapłaty to nastąpiło z chwilą doręczenia pozwanemu odpisu pisma procesowego pełnomocnika strony powodowej z dnia 19.07.2022 r. w dniu 26.06.2023 r. (k. 601), co oznacza, że pozwany powinien był spełnić świadczenie dochodzone pozwem w terminie 14 dni od tej daty, a zatem popadł w opóźnienie z dniem 11.07.2023 r. i od tej daty na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. zostały od niego zasądzone odsetki ustawowe za opóźnienie. Jednocześnie należy zauważyć, że doręczenie pozwu nie skutkowało wezwaniem pozwanego do zapłaty w zakresie kwoty 39.124,56 zł zasądzonej od pozwanego, ponieważ początkowo pozew nie obejmował żądania zapłaty z tytułu nieważności umowy, a jedynie z tytułu różnicy pomiędzy faktycznie uiszczonymi ratami kredytu, a ratami należnymi w razie uznania, że poszczególne postanowienia umowy nie wiążą powodów, zaś umowa jest ważna w pozostałej części. To samo dotyczy korespondencji przedprocesowej.

Zarzut zatrzymania.

Umowa kredytu jest umową wzajemną w rozumieniu art. 487 § 2 k.c.¹⁴, gdyż istota tej umowy sprowadza się do oddania przez bank środków pieniężnych do dyspozycji kredytobiorcy w zamian za świadczenie wzajemne w postaci zapłaty odsetek, a zatem oba te świadczenia są ekwiwalentne. Pomimo tego Sąd nie uwzględnił zarzutu

zatrzymania (art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c.). Mianowicie skorzystanie z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego powoduje wstrzymanie wymagalności roszczenia wierzyciela, a w rezultacie wyłącza opóźnienie w spełnieniu świadczenia przez dłużnika, a w konsekwencji wykluczyła możliwość dochodzenia przez wierzyciela odsetek za okres po skorzystaniu z prawa zatrzymania¹⁵. Niemniej jednak pozbawienie konsumenta prawa do dochodzenia tych odsetek za wskazany okres stałoby w sprzeczności z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13¹⁶. Choć wprawdzie prawo zatrzymania z samej swojej istoty nie pozostaje sprzeczne z powyższymi regulacjami, to jednak zastosowanie w sprawie wytoczonej przez konsumenta nie jest w praktyce możliwe. Brak jest bowiem możliwości uwzględnienia przez Sąd zarzutu zatrzymania i jednoczesnego zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie do dnia zapłaty – takie bowiem rozstrzygnięcie pozostawałoby sprzeczne z art. 455, 481, 496 i 497 k.c., a przede wszystkim byłoby sprzeczne z samą istotą prawa zatrzymania, której istotą jest wyłączenie wymagalności roszczenia wierzyciela. Prawo dłużnika do wstrzymania się ze spełnieniem świadczenia byłoby w istocie fikcyjne, gdyby miał on obowiązek zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie po tym, jak skorzystał z prawa zatrzymania. Także zasądzenie od dłużnika odsetek ustawowych za opóźnienie za okres, w którym nie pozostaje w opóźnieniu, byłoby nie sprzeczne ze wskazanymi powyżej przepisami, lecz również nielogiczne. Z uwagi na wskazane powyżej problemy konstrukcyjne, Sąd stwierdził, że jedynym rozwiązaniem zgodnym zarówno z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, jak również z art. 455, 481, 496 i 497 k.c., było stwierdzenie, że pozwany nie może skutecznie powoływać się na prawo zatrzymania, a skorzystanie z tego prawa w sprawie wytoczonej przez konsumenta pozostaje sprzeczne z celem tego prawa.

Przede wszystkim jednak, jak już uprzednio wskazano, na skutek złożonego przez powodów oświadczenia o potrąceniu, wierzytelność pozwanego wygasła w całości (art. 498 § 2 k.c.), a zatem nie mogła być objęta prawem zatrzymania.

Koszty procesu.

Stosownie do wyniku postępowania, pozwany został na podstawie art. 100 k.p.c. obciążony całymi kosztami procesu obejmującymi kwoty:

- 1.000 zł tytułem równowartości opłaty od pozwu,
- 30 zł tytułem równowartości opłaty od rozszerzenia powództwa,
- 17 zł tytułem równowartości opłaty skarbowej od pełnomocnictwa,
- 3.600 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w stawce wynikającej z § 2 pkt 5 w zw. z § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

1 por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17,

2 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-290/18, D.,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...),

3 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 78,

4 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 - C-82/21, (...), pkt 76,

5 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.03.2019 r., C#70/17 i C#179/17, B., pkt 64,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...), pkt 70,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 62,64,
- 6 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...), pkt 71,
- 7 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1.06.2022 r., II CSKP 364/22,
- 8 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18,
- 9 por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28.04.2022 r., III CZP 40/22,
- 10 por.:
- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,
- 11 por. Edward Gniewek, O wadliwościach stosowania zasad solidarności czynnej w postępowaniu sądowym – uwag kilka, MOP 2009, Nr 3, str. 121,
- 12 por.:
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., (...) Bank (...), C#698/18 i C#699/18,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., C. i B. B. V. A., C#224/19 i C#259/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22.04.2021 r., (...) (...), C-485/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., (...), C-776/19 - C-782/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., (...), C-80/21 – C-82/21,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,
- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13.01.2022 r., III CZP 61/22
- 13 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.12.2023 r., C-140/22, mBank, pkt 59, 65,
- 14 por.:
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.04.2011 r., IV CSK 422/10,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.03.2014 r., IV CSK 440/13,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.03.2017 r., II CSK 281/16,
- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.02.2022 r., II CSKP 459/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., II CSKP 474/22,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1.02.2023 r., I CSK 6309/22,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12.04.2023 r., I CSK 5111/22,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12.04.2023 r., I CSK 5424/22,

- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12.04.2023 r., I CSK 5447/22,
 - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20.07.2023 r., I CSK 5939/22,
 - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27.07.2023 r., I CSK 6145/22,
- 15 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31.05.2022 r., II CSKP 34/22.
- 16 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.12.2023 r., C-28,22, (...) Bank, pkt 87.